

А. В. Скоробагатько

orcid.org/0009-0006-4757-4089

доктор юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри загальноправових дисциплін
Національного університету «Одеська морська академія»

Н. М. Єфтені

orcid.org/0000-0002-6671-3316

кандидат політичних наук,
доцент кафедри загальноправових дисциплін
Національного університету «Одеська морська академія»

СОЦІАЛЬНА ФУНКЦІЯ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОВОЄННОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

У сучасному суспільстві будь-яка людина може опинитися в ситуації соціальної нестабільності через відсутність роботи або тимчасової чи повної втрати працездатності, якщо ефективного механізму захисту від можливих ризиків державою не вироблено. В умовах війни та впровадження в Україні режиму воєнного стану значна частина населення відчуває відсутність належного соціального захисту, який виступає гарантією стабільності і розвитку суспільства, забезпечує підтримку найуразливіших груп населення, сприяє збереженню рівності можливостей і є основою для довіри до державних інститутів. У такий складний період одним із першорядних завдань держави є забезпечення прав громадян на життя, здоров'я, гідність, працю, освіту та інші суспільно-соціальні блага. Безумовно, фактична роль держави в нових умовах визначатиметься адекватністю відповідних механізмів, перш за все її функцій (Кравець, 2020, с. 35). У цьому процесі найбільш важливі питання має втілювати в життя соціальна функція держави, яка, в свою чергу, потребує реформування та адаптації до сучасних викликів.

З огляду на те, що соціальна функція є фундаментальною у розвитку соціальної сфери держави, в науковій літературі досі точаться дискусії щодо її природи, сутності та характерних ознак. Соціальна функція держави є предметом дослідження юристів, соціологів, політологів. Такий міждисциплінарний підхід дозволяє отримати розуміння сутності соціальної функції держави та механізмів її реалізації, але й підкреслює важливість додаткових досліджень, які дозволили б створити і запровадити ефективну модель її реалізації в умовах війни та повоєнний час.

Проголошення незалежності України спричинило новий поштовх дослідження функцій сучасної держави, до аналізу їх змісту, форми і методів реалізації. Розгляд наукових праць дає нам підстави стверджувати, що увага до формування системи функцій держави пояснюється як наявністю усталених демократичних процесів, так і наявним досвідом використання функцій як дієвого механізму соціальних перетворень.

Серед найбільш змістовних досліджень із питань змісту і обсягів соціальних функцій держави можна назвати роботи таких відомих зарубіжних авторів, як Р. Дорнбуш, А. Лаффер, Ф. Модільяні, В. Норгауз, А. Пігу, П. Самюельсон, Р. Солоу, Дж. Тобін, М. Фрідман, С. Фішер та інші. Теоретичні обґрунтування формування та розвитку соціальної функції держави частково висвітлені у роботах українських вчених А. Гальчинського, В. Гейця, Т. Коляди, Г. Музиченко, Л. Ярової, І. Арістової, В. Бульби, Н. Галіцина, Е. Лібанової, П. Рабіновича, В. Венедіктова, В. Жернакова, Л. Лазор, Н. М. Неумивайченка, П. Пилипенка, В. Ротаня, Н. Хуторян, та інших.

В дослідженнях підкреслюється, що війна впливає на соціальну політику, економічний розвиток та державні доходи, соціальну структуру суспільства та політичні процеси, відтак

вона не лише руйнує, але й стає каталізатором змін у соціальній сфері, створюючи нові виклики та можливості для розвитку соціальної держави (Стойко, 2024; Требін, 2023). Аналіз праць показує, що частина важливих питань стосовно ролі соціальної функції держави, особливо в умовах режиму воєнного стану країни досі залишається недостатньо вивченою. В публікаціях переважає фрагментарність бачення практичного використання нових підходів до вирішення проблем у суспільстві з урахуванням досвіду їх подолання під час кризових явищ.

Метою статті є аналіз ролі соціальної функції держави в забезпеченні соціального відновлення й сприянні прогресу українського суспільства в складних умовах війни, формулювання пропозицій щодо шляхів забезпечення ефективного виконання державою соціальної функції в умовах повоєнного розвитку України.

Для визначення сутності соціальної функції держави доцільно стисло розглянути природу та особливості такого поняття, як соціальна політика держави. У науковій літературі існують відмінні погляди на визначення категорії соціальна політика. З точки зору В. Щербини, соціальна політика соціальної держави – це система цілей і засобів досягнення державою добробуту суспільства та окремих його членів, комфортного їх існування (Щербина, 2015, с. 46). У контексті дослідження слід звернути увагу на наукову позицію О. Скакун, яка розглядає соціальну функцію у тісному зв'язку з соціальною політикою і визначає соціальну функцію як «гарантування соціальної безпеки громадян, створення умов для повного здійснення їхніх прав на працю, достатній життєвий рівень; зняття й пом'якшення соціальних суперечностей за допомогою гуманної та справедливої соціальної політики» (Скакун, 2001, с. 133). Така позиція вченої є аргументованою, оскільки, з нашої точки зору, соціальна функція держави і соціальна політика держави взаємопов'язані категорії і їх доцільно розглядати у тісному зв'язку.

Соціальна політика держави тісно пов'язана з її соціальним призначенням, що є характерною ознакою сучасних демократичних держав. З огляду на різні аспекти сутності даної категорії, вважаємо, що соціальна політика – це діяльність держави у соціальній сфері, спрямована на об'єднання зусиль всіх її структур, з метою вирішення соціальних питань. Під соціальною політикою необхідно розуміти комплекс норм, заходів, направлених на здійснення соціальних програм, спрямованих на реалізацію загальнодержавних інтересів, на підтримку галузей соціальної сфери забезпечення зайнятості, підтримки доходів, рівня життя населення запобігання соціальних конфліктів. Саме в межах соціальної політики створюються і задовольняються потреби в благах, необхідних для самореалізації творчого потенціалу людини, групи, суспільства (Скоробагатько, 2019, с. 412–413).

Сучасні тенденції суспільного розвитку зумовлюють модернізацію соціальної політики держави. Україна як соціальна держава має здійснювати соціально-орієнтовану політику, завданнями якої є гарантування і забезпечення соціальних, економічних і культурних прав. Щоб бути ефективною, державна соціальна політика повинна бути зрозумілою, сприйматися і підтримуватися більшістю населення, адже, соціальна політика – це складова внутрішньої політики держави, втілена в її соціальних програмах і практиках і регулююча відносини в суспільстві в інтересах основних соціальних груп населення. На сьогодні головним завданням соціальної політики держави має бути формування нової ментальної парадигми громадян, яка передбачає субституцію принципу всеосяжного державного патерналізму системою державних соціальних гарантій. Водночас слід ураховувати національну ідентичність, рівень розвитку продуктивних сил й громадянського суспільства, історично-культурні чинники (Венцель, 2018).

Проте, реформування соціальної сфери в останні десятиліття показує, що процес адаптації та переходу до більш високих стандартів є досить тривалим і нелегким, оскільки вся соціальна складова держави є затратним і дорогим видом діяльності. І взагалі роль держави у житті сучасного суспільства має переосмислюватися з урахуванням глобалізаційних тенденцій. У таких реаліях ефективна реалізація державою своїх основних функцій, і насамперед соціальної функції призводить до формування цієї держави як соціальної.

Функції держави визначаються, як основні (загальні) й постійні напрями (види) її діяльності, які реалізуються у визначених формах, за допомогою спеціальних методів, мають комплексний (синтезуючий), предметно-політичний і об'єктивний характер, чітко визначе-

ний зміст, свій об'єкт впливу, відображають і конкретизують сутність, завдання, соціальне призначення й цілі держави (Бермічева, 2002, с. 7). Це конкретна і цілеспрямована діяльність держави направлена на задоволення потреб громадян. Функції держави, як і сама держава є явищем історичним. Виникнення функцій залежить від того які завдання постають перед суспільством, перед державою на конкретному етапі їх історичного розвитку, вони повсякчасно знаходяться у взаємозалежності та взаємодії, також між ними відсутня чітка відмінна межа. Формування сучасної соціальної держави та розвиток громадянського суспільства вимагають змін в притаманних їм сутнісних ознаках і функціях, які зазнають трансформацій під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів. Так, під час дії режиму воєнного стану, внаслідок запровадження обмежень конституційних прав і свобод людини і громадянина, були змінені окремі функції держави.

В складних умовах війни, внаслідок змін, що відбуваються в державі, значна частина населення відчула відсутність належного соціального захисту, що є негативним фактором – фактором нестабільності, який потребує свого вирішення на державному рівні. Ключову роль у цьому процесі має виконувати соціальна функція держави, тому цілком переконливою є точка зору, що виникнення соціальної функції держави – це об'єктивна закономірність державного розвитку, своєрідна реакція на новітні процеси суспільної еволюції пов'язана з проблемами людського існування в умовах вільної, ринкової економіки. Стержнем цих проблем стали взаємовідносини держави і особистості (Арістова, 2006, с. 19).

В науковій літературі існує немало інтерпретацій поняття соціальної функції держави. Так, І. Арістова визначає соціальну функцію, як один із напрямків діяльності держави, що полягає у створенні державою необхідних умов, які забезпечують гідне життя людини незалежно від її соціального стану, участі у виробництві сукупного національного доходу, а також належного правового механізму її соціальної захищеності відповідно до міжнародних стандартів (Арістова, 2006, с. 21). Г. Музиченко під соціальною функцією держави розуміє – діяльність, спрямовану не тільки на задоволення суспільних потреб в охороні здоров'я, освіті, підтримці малозабезпечених тощо, але й на регулювання ринку праці з метою підтримання певного рівня зайнятості, матеріального забезпечення людей, які втратили робочі місця або не змогли знайти їх (Музиченко, 2012, с. 169). На переконання П. Рабіновича, соціальна функція полягає в забезпеченні на всій території країни прав і свобод кожної людини і громадянина, створення умов для відтворення й розвитку людини, стимулювання творчого зростання людини, утілення в життя принципів соціальної справедливості (Рабінович, 2021). На його думку, держава має регулювати соціальні відносини встановлюючи розмір мінімальної заробітної плати, контроль над страхуванням робітників, перерозподіл доходів на користь малозабезпечених, проведення заходів екологічної безпеки населення. Зустрічаються й дещо відмінні погляди щодо визначення і розуміння соціальної функції держави, але вони не є полярними, а скоріше взаємодоповнюючими. Так О. Скаун визначає соціальну функцію, як створення державою умов, що забезпечують гідне життя людини. Цю функцію вчена надалі розкриває терміном «соціальна держава» (Скаун, 2001, с. 55–63).

Як бачимо, таке складне і багатогранне явище – соціальна функція держави не має єдиного загальновизнаного вичерпного змістовного визначення. Утім дослідниця І. Арістова, на наш погляд, наводить досить вичерпний перелік ознак соціальної функції держави: 1) закріплена в Конституції та інших законодавчих актах; 2) є похідною від соціальних завдань, які взяла на себе держава, з одного боку, та засобом реалізації соціальних прав людини та громадянина – з другого; 3) є внутрішньою функцією, оскільки її об'єктом є людина, її життя та здоров'я; 4) для її реалізації (контролю за реалізацією, виконанням тощо) створюється система державних органів спеціальної компетенції; 5) реалізується переважно в правових формах, серед яких правотворча, правозастосовча та правоохоронна; 6) законодавче визначення мінімуму соціальних благ, які повинен отримувати кожен, з одного боку, створення правового механізму захисту соціальних прав – з другого; 7) законодавче закріплення обов'язковості соціальної допомоги певним категоріям громадян (інвалідам, безробітним, чорнобильцям та ін.) (Арістова, 2006, с. 20–21).

Соціальна функція держави належить до внутрішніх функцій, її сутність визначена у ст. 3 Конституції України, за якою: Людина, її життя та здоров'я, честь і гідність, недоторка-

ність та безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження й забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави (Конституція України, 1996).

Варто ще раз наголосити, що актуальність соціальної функції держави значно зростає внаслідок тривалої воєнної агресії РФ, оскільки об'єктом соціальної функції держави є людина, насамперед, її життя та здоров'я. За результатами соціологічного дослідження проведеного Київським міжнародним інститутом соціології в червні 2024 року найбільше опитаних українців (75%) незадоволені своїм життям, що може свідчити про наявність соціально-економічних та психологічних труднощів. 65% респондентів відчувають високий рівень тривоги (Добробут, 2025). З одного боку це є свідченням серйозного впливу на емоційний стан громадян складних життєвих обставин, в яких знаходиться українське суспільство, водночас такі показники є підтвердженням необхідності посилення психологічної та економічної підтримки населення. Тому в умовах війни і повоєнний період соціальна функція має виконувати наступні завдання: а) забезпечити соціальний захист громадян – держава повинна гарантувати своїм громадянам мінімальні стандарти життя, що включають пенсії, допомоги по безробіттю, медичне обслуговування, інші форми підтримки. Система соціального захисту повинна враховувати інтереси всіх верств населення і створювати рівні умови для їх розвитку, виявляти особливу увагу до потреб тих, хто зазнав найбільших труднощів, зокрема ветеранів війни, інвалідів та осіб, що пережили травми війни; б) розвивати освіту і науку – держава мусить створювати умови для доступної та якісної освіти, впроваджувати нові програми для поліпшення освіти для молоді, що є основою для розвитку інтелектуального потенціалу нації. Велику увагу потрібно приділяти розвитку вищої освіти, адже державі потрібні кваліфіковані кадри для відновлення економіки; в) зберегти та удосконалити систему охорони здоров'я – забезпечити доступ до медичних послуг для всіх верств населення, ефективне використання інфраструктури охорони здоров'я та соціального забезпечення, зокрема відновлення медичних установ і поліпшення доступу до медичних послуг для ветеранів війни та осіб, які постраждали від війни; г) створити умови дотримання принципу рівних можливостей – державна політика повинна бути спрямована на забезпечення рівних прав і можливостей для всіх громадян незалежно від їх соціального статусу, статі, віку, національності, віросповідання чи інших ознак.

Зважаючи на значення соціальної функції держави, важливо враховувати, що нехтування соціальними проблемами може спричинити істотні економічні втрати, тому соціальна політика має першочергово відповідати економічним реаліям країни. Крім того, доцільно розробити механізми та створити умови в державі, щоб усі соціальні функції, визначені Конституцією України, мали відповідне фінансове забезпечення. Кожен громадянин повинен долучатися до цього процесу шляхом загальновідомого інструменту – соціального страхування [Кравець, 2020, с. 36].

Щоб соціальна функція держави була ефективною потрібні зміни не тільки в державі, а й у свідомості її громадян, оскільки в Україні, відзначає Н. Єфтені, тривалий час переважала патерналістська модель соціального розвитку, за якої соціальний захист розповсюджувався на всі прошарки населення без винятку (Єфтені, 2016, с. 30). За цієї моделі головний тягар щодо соціального забезпечення громадян лежав на державі. Але українська держава в умовах війни не має змоги повністю забезпечувати добробут кожного, тому сьогодні важливо відійти від моделі всеосяжного патерналізму і зосередитися на наданні найважливіших соціальних гарантій тим громадянам, які найбільше цього потребують. Соціологічні дослідження свідчать про високу активність громадян. За результатами дослідження проведеного Київським міжнародним інститутом соціології в червні 2024 року опитані українці переважно позитивно оцінювали свою діяльність – 62% респондентів вважають те, чим займаються в житті, сповненим сенсу і вартим зусиль (Добробут, 2025). Для підтримки цієї активності, згуртованості та сприяння психологічному відновленню важливо глибше дослідити, які аспекти саме визначають для них сенс їх діяльності, і визначити їх пріоритетними в соціальній функції держави.

Окремого акценту потребує той факт, що в демократичному суспільстві з ринковою економікою не менш важливо розуміти те, що державна влада не повинна брати на себе вирішення

всіх матеріальних проблем своїх громадян, а, перш за все, зобов'язана створювати юридичні і фактичні умови, за яких вони зможуть самостійно, відповідно до своїх можливостей та бажань, їх розв'язувати, в тому числі й забезпечувати належний рівень свого життя.

Перехід від патерналістської моделі держави до неопатерналістської виглядає як логічний крок у розвитку сучасної української держави, особливо в умовах складних соціально-економічних викликів. Таке рішення дозволяє державі не лише виконувати роль гаранта базових соціальних потреб, але й створювати умови для активного залучення громадянського суспільства та приватного сектора до вирішення соціальних питань. Це сприяє формуванню більш стійкої та ефективної моделі співпраці між усіма учасниками суспільного життя. В такій системі держава не лише забезпечує мінімальний добробут, передусім, щодо найбільш незахищених категорій громадян, але й створює умови для соціальної відповідальності різних прошарків суспільства. Саме участь груп з нижчими доходами, зміни в індивідуальних і колективних уподобаннях спрямували спричинене війною суспільне втручання в соціально-економічні проблеми на стабільну довгострокову траєкторію безперервного розширення добробуту (Obinger and Petersen, 2017).

Незважаючи на війну та труднощі, які переживає країна, за даними соціологічного дослідження проведеного в грудні 2024 р. Київським міжнародним інститутом соціології більшість населення (58% респондентів) України вважають себе щасливими. При цьому рівень щастя пов'язаний з рівнем добробуту, чим вищий рівень добробуту, тим вищі показники щастя серед населення (Паніотто, 2025). Хоча на рівень щастя впливає багато показників, зокрема задоволеність сім'єю, роботою, рівень безпеки, впевненість в завтрашньому дні тощо (Паніотто, Сахно, Пясковська, 2018). Це обнадійливі показники для українського суспільства.

У сучасному суспільстві роль соціальної держави дійсно потребує трансформації, щоб відповідати викликам часу. Важливо, щоб кожен громадянин, зважаючи на свої можливості, брав участь у цьому процесі, сприяючи загальному добробуту. Одночасно держава повинна розробити ефективну систему заходів для підтримки соціальної сфери, спрямованих на реалізацію важливих соціальних програм і забезпечення справедливості та рівних можливостей. Такий підхід дозволить створити баланс між державною підтримкою та громадською активністю. Тому, цілком вірною є позиція Л. Ярової, що одним з головних завдань сучасної соціальної політики має стати не повний переклад відповідальності за добробут на плечі індивіда, а створення трампліну для власної відповідальності (Ярова, 2011, с. 215). На жаль, відсутність системного підходу до формування в Україні державної соціальної політики, державних соціальних гарантій, сучасного інструментарію вибору пріоритетів соціальної політики та механізмів її реалізації призвела до фрагментарності вирішення нагальних соціальних проблем. Більшість заходів соціальної політики мають декларативний характер і у повному обсязі не реалізовано (Сідельнікова, 2013, с. 56).

Варто розуміти, що зміни, які відбуваються в Україні мають як короткострокові, так і довгострокові наслідки, які визначатимуть шлях відновлення та розвитку суспільства. Реалізація соціальної функції держави залежить від економічного розвитку, оскільки від стану економіки залежить обсяг фінансових ресурсів для задоволення соціальних потреб населення. Соціальна функція перемістилася в епіцентр уваги держави, оскільки з нею безпосередньо пов'язане вирішення завдань, спрямованих на створення середовища для забезпечення належного життєвого рівня населення, реалізації творчих, духовних, культурних та інших потреб особистості (Сідельнікова, 2013, с. 18–21).

Підсумовуючи вищезазначене підкреслимо, що в сучасних умовах соціальна функція перемістилася в епіцентр уваги держави, оскільки з нею безпосередньо пов'язане вирішення завдань, спрямованих на створення середовища для забезпечення належного життєвого рівня населення, реалізації творчих, духовних, культурних та інших потреб особистості (Сідельнікова, 2013, с. 18–21). Сьогодні війна ставить перед українською державою нові завдання щодо надання соціального захисту постраждалим від війни, переселенцям, ветеранам, щодо підтримки військових. Населення, яке постраждало від війни, має потребу в державному втручанні та захисті, прагнення економічної безпеки та економічні очікування від уряду (Glaudić and Vuković, 2018). Війна зазвичай викликає відчуття вразливості, що посилює очікування

громадян щодо ролі держави у забезпеченні їх безпеки та добробуту, в тому числі фізичного захисту, економічної підтримки, збереження інфраструктури, доступу до медицини та гарантування базових прав. Крім цього, війна може змінювати суспільну свідомість і підвищувати солідарність, водночас посилюючи запити на реформування держапарату, який міг би швидко реагувати на надзвичайні ситуації.

Сьогодні важливо проводити соціологічні дослідження, які допоможуть виявити специфічні потреби населення, оцінити рівень доступу до соціальних послуг у різних регіонах країни. Отримані дані дозволять створити ефективні програми соціального захисту, спрямовані на підтримку найбільш вразливих категорій населення і забезпечать більш справедливий розподіл ресурсів в умовах воєнного та повоєнного розвитку країни.

На жаль, зараз українська держава не може виконувати належним чином соціальну функцію, не забезпечує високих соціальних гарантій. В умовах глобальних викликів, які сьогодні постали перед суспільством владі необхідно чітко реалізовувати цілі соціальної політики. В соціальній сфері це: досягнення матеріального добробуту громадян за допомогою ефективної їх зайнятості, надання можливостей доступу широким верствам населення до якісних систем охорони здоров'я, соціального забезпечення і освіти, а також надання широкого спектра соціальних послуг і надання публічних благ. Необхідно виходити з того, що інвестиції в соціальну політику, в розвиток соціальної сфери – найбільш продуктивне вкладення суспільних коштів. Варто також розуміти, що від здійснюваної соціальної політики залежить забезпечення в державі соціального миру й стабільності.

У кризових умовах ефективна реалізація державою соціальної функції можлива тільки через узгоджену діяльність інститутів держави і економічних суб'єктів шляхом забезпечення раціонального використання можливостей ресурсного потенціалу держави та за умови дотримання балансу інтересів держави і інтересів громадян і формуватися на відповідних принципах.

Повоєнний період для будь-якої країни – це час відновлення, стабілізації та пошуку нових шляхів для розвитку за умов обмежених ресурсів. Для України, повоєнний розвиток може стати не тільки викликом, а й можливістю для реалізації нових соціальних, економічних та політичних реформ. Важливою складовою цього процесу стає соціальна функція держави, яка передбачає активне втручання держави в соціальну сферу з метою забезпечення добробуту громадян.

З урахуванням нових соціально-економічних умов соціальна функція держави повинна відповідним чином модернізуватися, оскільки її роль зростатиме в умовах повоєнного розвитку України, вона може стати базисом для формування сталого суспільства, де соціальна підтримка поєднуватиметься з активною участю громадян у процесах відновлення. Також врахування міжнародного досвіду може стати цінним орієнтиром для України у її повоєнному відновленні, а співпраця з громадським сектором дозволить залучити додаткові ресурси, ідеї та енергію для спільного вирішення нагальних соціальних проблем.

Література

- Арістова І.В. Соціальна функція держави як визначальна категорія права соціального забезпечення України. *Форум права*. 2006. № 2. С. 18-21. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2006-2/06aivszo.pdf>
- Бермічева О.В. Соціальна функція держави в Україні: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2002. 48 с.
- Венцель В. Т. Соціальна функція держави в умовах глобалізації та трансформації економіки. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського*. Серія : Державне управління. Київ. 2018. Т. 29 (68). № 5. С. 7-12.
- Добробут українців під час війни. URL: <https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1498&page=1&t=7>
- Єфтені Н.М. Роль соціальної політики в становленні соціальної держави. *Соціологія : Перспективи*. 2016. № 1 (67). С. 27-32.
- Конституція України [Електронний ресурс]. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. с. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
- Кравець Г.В. Соціальні функції держави: виклики та перспективи розвитку в сучасних умовах. *Політикус*. Випуск 6. 2020. С. 34-37.
- Музиченко Г.В. Функціональний вимір державної політики сучасних держав в умовах глобалізації. *Освіта регіону: політологія, психологія, комунікації*. 2012. № 1. С. 168-172.

- Паніотто В. Динаміка самооцінки щастя населення України з 2001 до 2024 року. URL: <https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1508&page=1&t=7>
- Паніотто В., Сахно Ю., Пясковська А. Динаміка рівня щастя та його детермінанти. Україна 2001–2017. Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2018. № 1. С.84–101.
- Рабінович П.М. Основи загальної теорії права та держави. Видання 5-те, зі змінами. Навчальний посібник. Атіка. 2021. 176 с.
- Сідельнікова В.К. Соціальна політика України: стан та перспективи розвитку. Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. «Економіка». 2013. № 13. С. 56–62.
- Скакун О. Ф. Теорія держави і права : підручник. Київ : Алерта, 2001. 656 с.
- Скоробагатько А.В. Єдність та диференціація правового регулювання пенсійного забезпечення в Україні : монографія. Київ : Освіта України, 2019. 580 с.
- Стойко О.М. Вплив війни на становлення і розвиток соціальної держави. Актуальні проблеми політики. 2024. Вип. 73. С. 89–98.
- Требін М.П. Соціологія війни в Україні: на шляху становлення. Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. 2023. № 1 (56). С. 201–219.
- Щербина В.І. Ідеологічні основи трудового права в соціальній державі. Сучасні проблеми трудового та пенсійного законодавства: матеріали XV Всеукраїнської наук.-практ. конф. (м. Харків, 27 листопада 2015 р.) / за заг. ред. К.Ю. Мельника. Харків : ХНУВС, 2015. С. 46–51.
- Glaudić J., Vuković V. Post-War voters as fiscal liberals: Local elections, spending, and War trauma in contemporary Croatia. East European Politics. 2018. Vol. 34. №2. P. 173–193.
- Obinger H., Petersen K. Mass Warfare and the Welfare State: Causal mechanisms and effects. British Journal of Political Science. 2017. Vol. 47. № 1. P. 203–227.

References

- Aristova I.V. (2006) Sotsialna funktsiia derzhavy yak vyznachalna katehoriia prava sotsialnoho zabezpechennia Ukrainy [Social function of the state as a determining category in the law of Ukraine social security]. *Forum prava*. № 2. 18–21. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2006-2/06aivszu.pdf> (in Ukrainian)
- Bermicheva O.V. (2002) Sotsialna funktsiia derzhavy v Ukraini [Social function in Ukraine] : Avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk. Kharkiv., 48 (in Ukrainian)
- Ventsel V.T. (2018) Sotsialna funktsiia derzhavy v umovakh hlobalizatsii ta transformatsii ekonomiky [Social function of the state in conditions of globalization and transformation of the economy]. *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V.I. Vernadskoho*. Seriya : Derzhavne upravlinnia. Kyiv. T. 29 (68). № 5. 7–12. (in Ukrainian)
- Kyiv International Institute of Sociology (2025) Dobrobut ukraintsiv pid chas viiny [The welfare of Ukrainians during the rainy season]. URL: <https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1498&page=1&t=7> (in Ukrainian)
- Yeftieni N.M. (2016) Rol sotsialnoi polityky v stanovlenni sotsialnoi derzhavy [The role of social policy in the establishment of a social state]. *Sotsiologhiia : Perspektyvy*. № 1 (67). 27–32. (in Ukrainian)
- Konstytutsiia Ukrainy Constitution of Ukraine [Elektronnyi resurs] (1996). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 1996. № 30. s. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (in Ukrainian)
- Kravets H.V. (2020) Sotsialni funktsii derzhavy: vyklyky ta perspektyvy rozvytku v suchasnykh umovakh [Social functions of the state: challenges and prospects of development in modern conditions]. *Politykus*. Vypusk 6. 34–37. (in Ukrainian)
- Muzychenko H.V. (2012) Funktsionalnyi vymir derzhavnoi polityky suchasnykh derzhav v umovakh hlobalizatsii [Functional dimension of state policy of modern states in the context of globalization]. *Osvita rehionu: politolohiia, psykhologhiia, komunikatsii*. №1. 68–172. (in Ukrainian)
- Paniotto V. (2025) Dynamika samoootsinky shchastia naselennia Ukrainy z 2001 do 2024 roku [Dynamics of self-assessment of happiness of the population of Ukraine from 2001 to 2024]. URL: <https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1508&page=1&t=7> (in Ukrainian)
- Paniotto V., Sakhno Yu., Piaskovska A. (2018) Dynamika rivnia shchastia ta yoho determinanty. Ukraina 2001 – 2017 [The Dynamics of the Level of Happiness and its Determinants: Ukraine 2001–2017]. *Sotsiologhiia: teoriia, metody, marketingh*. №1. 84–101. (in Ukrainian)
- Rabinovych P.M. (2021) Osnovy zahalnoi teorii prava ta derzhavy [Fundamentals of the theory and philosophy of law]. Vydannia 5-te, zi zminamy. Navchalnyi posibnyk. Atika. 176 (in Ukrainian)
- Sidelnikova V.K. (2013) Sotsialna polityka Ukrainy: stan ta perspektyvy rozvytku [Social policy of Ukraine: status and development prospects]. *Zbirnyk naukovykh prats Kharkivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni H.S. Skovorody*. «Ekononika». № 13. 56–62 (in Ukrainian)

- Skakun O.F. (2001) *Teoriia derzhavy i prava* [Theory of state and law] : pidruchnyk. Kyiv : Alerta. 656 (in Ukrainian)
- Skorobahatko A.V. (2019) *Yednist ta dyferentsiatsiia pravovoho rehuliuвання pensiinoho zabezpechennia v Ukraini* [Unity and differentiation of legal regulation of pension insurance in Ukraine] : monohrafiia. Kyiv : Osvita Ukrainy. 580 (in Ukrainian)
- Stoiko O.M. (2024) *Vplyv viiny na stanovlennia i rozvytok sotsialnoi derzhavy* [The impact of war on the formation and development of the welfare state]. *Aktualni problemy polityky*. Vyp. 73. 89-98 (in Ukrainian)
- Trebin M.P. (2023) *Sotsiologhiia viiny v Ukraini: na shliakhu stanovlennia* [Sociology of war in Ukraine: on the path of becoming]. *Visnyk Natsionalnoho yurydychnoho universytetu imeni Yaroslava Mudroho*. № 1 (56). 201-21. (in Ukrainian)
- Shcherbyna V.I. (2015) *Ideolohichni osnovy trudovoho prava v sotsialnii derzhavi* [Ideological foundations of labor law in a welfare state]. *Suchasni problemy trudovoho ta pensiinoho zakonodavstva: materialy XV Vseukrainskoi nauk.-prakt. konf. (m. Kharkiv, 27 lystopada 2015) / za zah. red. K.Iu. Melnyka*. Kharkiv : KhNUVS. 46-51 (in Ukrainian)
- Glaurdić J., Vuković V. Post-War voters as fiscal liberals: Local elections, spending, and War trauma in contemporary Croatia. *East European Politics*. 2018. Vol. 34. №2. R. 173-193.
- Obinger H., Petersen K. Mass Warfare and the Welfare State: Causal mechanisms and effects. *British Journal of Political Science*. 2017. Vol. 47. №1. R. 203-227.

Анотація

Скоробагатько А. В., Єфтені Н. М. Соціальна функція держави в умовах повоєнного розвитку України. – Стаття.

У межах здійсненого дослідження акцентується увага на вдосконаленні соціальної політики держави та її соціальної функції, шляхом введення регуляторних новацій у соціальній сфері на період дії режиму воєнного стану та післявоєнний період. Зазначено, що соціальну політику держави і соціальну функцію доцільно розглядати у взаємозв'язку. Завданням соціальної політики держави має бути формування нової ментальної парадигми в громадян, яка передбачає заміну принципу всеосяжного державного патерналізму системою державних соціальних гарантій.

Аргументовано, що функції сучасної держави піддаються модернізації під впливом як зовнішніх, так і внутрішніх чинників. Насамперед, суттєвих змін зазнала соціальна функція держави, її роль значно зросла внаслідок тривалої воєнної агресії РФ. Обґрунтовано, що в умовах війни та післявоєнний період соціальна функція повинна модернізуватися з урахуванням нових соціально-економічних реалій.

Підкреслено, що у повоєнні роки гостро постає потреба у відновленні економіки та соціальної інфраструктури держави, що вимагає ефективного використання обмежених ресурсів та залучення інвестицій у ключові галузі економіки. Зазначено, що стабільне економічне зростання стає основою для ефективного розвитку соціальної сфери, покращення життєвих умов та загального соціального благополуччя громадян. Схвалюється позиція щодо впровадження програм соціального забезпечення, спрямованих на допомогу сім'ям загиблих, ветеранам, пораненим, сиротам і вдовам, а також створення реабілітаційних центрів для соціальної та психологічної підтримки.

Акцентовано, що держава має забезпечити сприятливі умови для розвитку громадянського суспільства, що сприятиме соціальній інтеграції та активній участі громадян у відбудові країни, укріпленню демократичних інститутів, залученню громадян до прийняття важливих рішень. В цілому післявоєнна стратегія соціальної політики та соціальної функції держави повинна базуватися на принципах сталого розвитку, справедливості та соціальної єдності, що забезпечить довготривале відновлення та процвітання країни.

Ключові слова: суспільство, соціальна політика, соціальна функція, добробут громадян

Summary

Skorobahatko A. V., Yeftieni N. M. The social function of the state in the context of Ukraine's post-war development. – Article.

This study focuses on improving the state's social policy and its social function by introducing regulatory innovations in the social sphere during the period of martial law and the post-war period. It is noted that the state's social policy and social function should be considered in close interconnection. The primary task of social policy should be to shape a new mental paradigm among citizens, replacing the principle of comprehensive state paternalism with a system of state social guarantees.

It is argued that the functions of the modern state are subject to modernization under the influence of both external and internal factors. In particular, the state's social function has undergone significant changes, with its role increasing considerably due to the prolonged military aggression of the Russian Federation. It is sub-

stantiated that, in times of war and the post-war period, the social function must be modernized to reflect new socio-economic realities.

The study emphasizes that, in the post-war years, there is an urgent need to restore the country's economy and social infrastructure, which requires the efficient use of limited resources and the attraction of investments into key economic sectors. It is stated that stable economic growth serves as the foundation for the effective development of the social sphere, improvement of living conditions, and overall social well-being of citizens. The implementation of social security programs aimed at supporting the families of fallen soldiers, veterans, the wounded, orphans, and widows, as well as the creation of rehabilitation centers for social and psychological support, is strongly supported.

It is emphasized that the state must ensure favorable conditions for the development of civil society, which will facilitate social integration and active citizen participation in the country's reconstruction, the strengthening of democratic institutions, and the involvement of citizens in decision-making processes. Overall, the post-war strategy for social policy and the social function of the state should be based on the principles of sustainable development, justice, and social unity, ensuring long-term recovery and prosperity for the country.

Key words: society, social policy, social function, citizens' well-being